

Артюхова О.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри іноземних мов

Миколаївського національного

аграрного університету

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Статтю присвячено постановці та вирішенню проблемних питань навчання професійної англійської мови студентів нефілологічних спеціальностей. Автор вважає невиправданим перевантаження студентів-нефілологів тонкощами англійської граматики і зосереджує увагу на необхідності наповнювати їхній вокабуляр професійною лексикою та розвивати навички фахового спілкування. Замість переказу текстів на заняттях бажано вчити написання ділових листів, оформлення їх відповідно до стандартів комунікативної поведінки країни-отримувача. Більше уваги необхідно приділяти веденню ділової документації, написанню резюме, звітів, заповненню анкет, укладанню договорів, прийнятим у ділових колах формулам звертання, вибачення, перепитування, уточнення тощо.

Ключові слова: навчання професійної англійської мови, студенти нефілологічних спеціальностей, зміст, методи, види навчальної діяльності.

Постановка проблеми. Україна переживає складний період трансформації суспільного розвитку й радикальних перетворень у галузі освіти, намагаючись вийти на рівень європейських та світових стандартів. Останнім часом державою здійснено значні кроки у напрямку реформування освіти на всіх рівнях: прийнято Закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), опубліковано «Дорожню карту реформування вищої освіти України» (2018), інші документи, що врегульовують освітню діяльність у нашій країні. Питання важливості й необхідності володіння іноземною мовою порушувались у концепції «Нової української школи» (2016), де серед десяти ключових компетентностей на другому місці (після спілкування державною мовою) згадується спілкування

іноземними мовами [5]. На рівні вищої школи про формування іншомовної комунікативної компетенції йшлося в Законі України «Освіта. Україна XXI століття» (1991), Національній доктрині розвитку освіти в Україні (2002), Законі України «Про вищу освіту» (2014), Указі президента про визнання 2016 року «роком англійської мови», інших документах.

Іншомовна освіта в Україні реформується з урахуванням основних досягнень європейських країн у цій галузі та відповідно до таких документів Ради Європи як “Білінгвальна освіта: основні стратегічні завдання”, “Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання”, “Європейський мовний портфель”, “Приведення екзаменів з мови у відповідність до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти” та вимоги до Євроіспитів.

Зміни у структурі міжнародних відносин сприяють переосмисленню мети вивчення іноземних мов у вищій школі, формуванню додаткової мотивації до оволодіння іноземною мовою як засобом міжнародного спілкування. У період оновлення всіх аспектів життєдіяльності суспільства та розширення міжнародних зв'язків з огляду на стратегічну мету нашої держави – інтеграцію в європейське співтовариство, об'єктивний рівень фахової підготовки майбутнього спеціаліста з сільського господарства, економіки, екології, правознавства тощо визначається сформованістю його професійних та особистісних якостей, серед яких розвинуті вміння міжкультурного спілкування посідають особливе місце.

Аналіз актуальних досліджень. Питання іншомовної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей порушувались у дослідженнях численних вітчизняних науковців. Навчання ESP (англійська для спеціальних цілей) постійно привертає увагу вчених, методистів, викладачів-практиків. У центрі дослідження Р.Гришкової - методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей [1]. О.Заболотська присвятила свої наукові доробки загальним питанням методики викладання іноземних мов у ВНЗ [3], Л.Морська вивчала сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей, зокрема для спортсменів[4]. Н.Сура досліджувала професійну іншомовну підготовку майбутніх фахівців з інформаційно-комунікаційних

технологій у технічних університетах [8], О.Тарнопольський та С.Кожушко зосередились на методиці навчання англійської мови для ділового спілкування [6] та видали підручник для економістів «Business Projects», побудований на засадах ділової гри-симуляції. Разом з тим багато актуальних питань викладання іноземної мови студентам нефілологічних спеціальностей залишаються проблемними через відсутність єдиних узгоджених вимог до рівня володіння мовою, постійно змінювану ситуацію на ринку праці, комп'ютеризацію всіх сфер бізнесової діяльності тощо.

Мета статті. Привернути увагу науковців, методистів, викладачів-практиків до ситуації з навчанням професійної англійської мови студентів-нефілологів. Виявити й описати проблемні питання у викладанні англійської мови за професійним спрямуванням, запропонувати шляхи їх вирішення.

Методи дослідження. Автором проаналізовано останні публікації з теми статті, виявлено проблемні питання шляхом опитування викладачів англійської мови на нефілологічних факультетах та анкетуванням студентів. Здійснено контент-аналіз потенційного англійського вокабуляра майбутніх філологів та студентів інших спеціальностей, узагальнено розбіжності у володінні сучасною англійською мовою випускниками-філологами та здобувачами вищої освіти нефілологічного профілю.

Виклад основного матеріалу. В Україні мовна освіта визнана одним з найголовніших складників вищої освіти. Без володіння іноземними мовами неможливо реалізувати соціальну та професійну мобільність людини. Наразі суспільство почало усвідомлювати принципово нову роль мовної освіти в сучасному інформаційному світі. В одному із основних принципів Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти говориться про те, що „лише шляхом кращого оволодіння сучасними європейськими мовами можна полегшити спілкування та взаємодію між європейцями з різними рідними мовами заради підтримки європейської мобільності, взаєморозуміння та співпраці, та подолати упередження та дискримінацію” [2, с.17]. Відповідно до цих Рекомендацій щодо рівня володіння іноземною мовою студенти вищих навчальних закладів повинні

„володіти уміннями вільно висловлюватися без суттєвої витрати часу на пошук адекватних мовних засобів у процесі досягнення ним соціальних, академічних і професійних цілей” [2, с.24]. У контексті Рекомендацій Ради Європи студент розглядається як суб’єкт, який сам ставить собі мету навчання, а викладач вибирає для нього стратегію досягнення цієї мети. В Рекомендаціях підкреслюється, що мовні навички – це база, інструментарій для досягнення позитивного результату на рівні комунікативних дій, і граматики чи лексики не повинні бути ізольованим від комунікативних цілей об’єктом викладання [2; с.20].

Наразі ж ситуація з викладанням професійної англійської мови студентам-нефілологам складається так, що викладачі (особливо молоді), будучи самі випускниками філологічних факультетів, не зовсім усвідомлюють різницю в навчанні мови майбутніх учителів англійської мови та потенційних інженерів, механіків, агрономів, економістів. Викладачі ESP автоматично переносять методи, якими їх навчали на філологічному факультеті, в аудиторію, де вчаться студенти інших спеціальностей, не зважаючи на те, що мета вивчення іноземної мови в них зовсім інша. Аналіз студентських анкет засвідчив, що на заняттях іноземної мови надто багато часу і зусиль витрачається на засвоєння граматичних форм на шкоду розвитку комунікативних умінь. Замість цілеспрямованої роботи із засвоєння професійної лексики й обговорення важливих професійних тем викладачі тренують студентів у використанні граматичних явищ на рівні словосполучення чи одного речення, що не приводить до розвитку навичок комунікації. Часто студентам-нефілологам буває важко усвідомити складнощі англійської граматики, і вони втрачають інтерес до вивчення мови через неспроможність подолати мовні труднощі, що дедалі накопичуються. У відповідь на заклики викладача вчити нові словоформи студенти заучують зразки їх використання, але вони не входять до активного вокабуляра студента, він не послуговується ними у власному мовленні. Тож, на нашу думку, викладачам, які працюють на філологічних факультетах, слід усвідомлювати різницю в навчанні мови філологів і студентів інших спеціальностей і не створювати для них штучні перепони для розвитку іншомовних комунікативних умінь.

Інша проблема, на яку необхідно звернути увагу, це володіння викладачами професійною лексикою тієї спеціальності, студентів якої вони вчать англійської мови. Як правило, коли до нас приїзять носії мови чи представники англомовних видавництв, вони наголошують на тому, що викладач має навчити студентів готувати презентації, виступати з доповідями англійською мовою, відповідати на рекламації споживачів, і для цього викладачеві не треба заглиблюватись у вивчення професійної лексики: студенти все зроблять самі, викладач має проконтролювати, чи все правильно з точки зору граматики. Насправді, якщо викладач не володітиме відповідною лексикою, студенти не довірятимуть йому, а взаємодовіра є запорукою позитивної атмосфери на занятті, що сприяє кращому засвоєнню знань.

Ще одним проблемним аспектом є зміст навчання, тобто, відповідь на питання «чого навчати?». Як виявилось у процесі міжпредметної координації викладачів англійської мови з викладачами професійних дисциплін, бажано було б учити студентів не тільки читання й перекладу, але й написання ділових листів, оформлення їх відповідно до стандартів комунікативної поведінки країни-отримувача. Більше уваги необхідно приділяти веденню ділової документації, написанню резюме, звітів, заповненню анкет, укладанню договорів, загальноприйнятим у ділових колах формулам звертання, вибачення, перепитування, уточнення тощо. Такі мовні кліше спрощують спілкування, допомагають вирішувати спірні питання. Засвоєння норм комунікативної поведінки та знання соціокультурних особливостей країни-партнера необхідне для продуктивної співпраці в будь-якій галузі. На наше переконання, на заняттях треба більше використовувати можливості ділових та рольових ігор, моделювання ситуацій співпраці, симуляцію бізнес активності, кейс-метод та інші сучасні види навчальної діяльності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Викладачам ESP слід зважати на те, що англійська мова не буде фахом для студентів, яких вони вчать, і якщо вони не усвідомлять принципову різницю у вживанні, наприклад, англійських часових форм, це навряд чи відіб'ється на їхній професійній кар'єрі.

Відповідно до методичного принципу апроксимації (наближення), якщо студент робить помилку, яка не призводить до викривлення змісту висловлювання і його можна зрозуміти, нею можна знехтувати, не знижуючи оцінку. Це мотивуватиме студентів до висловлення власної думки, дозволить не боятись зробити помилку й отримати нижчий бал. Більше уваги слід приділяти алгоритму ведення ділової документації, переписки, написанню резюме, звітів, заповненню анкет, укладанню договорів, прийнятим у ділових колах формулам звертання, вибачення, перепитування, уточнення тощо. Мовні кліше спрощують спілкування, допомагають вирішувати спірні питання. Викладач ESP має постійно підтримувати зусилля студентів опанувати англійську мову, організовуючи на заняттях види роботи, що викликають зацікавленість, дозволяють поділитися з одногрупниками своїми думками, сформулювати власну точку зору на проблему, що обговорюється. Сам викладач має постійно дбати про збагачення власного професійного вокабуляра зі спеціальності, на якій він працює. Використовуючи ділові та рольові ігри, моделювання ситуацій співпраці, симуляцію бізнес активності, кейс-метод та інші сучасні інтерактивні види роботи, викладач сприятиме вирішенню проблемних питань у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням.

Подальші наукові розвідки пов'язані з питаннями використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні ESP та самостійної роботи з професійної англійської мови студентів нефілологічних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гришкова Р.О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей // Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – 220 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. С.Ю.Ніколаєва // К.: Ленвіт, 2003. - 273 с.
3. Заболотська О.О. Методика викладання іноземних мов у ВНЗ. - Херсон: Айлант, 2010. – 288 с.

4. Морська Л.І. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей // Іноземні мови. - 2012. - № 2. - С. 23-24.
5. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи // Львів, 2016 .- 34 с.
6. Тарнопольський О.Б., Кожушко С.П. Методика обучения английскому языку для делового общения. - К.: Ленвит, 2004. - 192 с.
7. Самойленко Н.Б. Міжкультурна компетентність майбутніх фахівців гуманітарного профілю: Монографія. - Севастополь: Рібест, 2013. – 412 с.
8. Сура Н. А. Професійна іншомовна підготовка майбутніх фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій у технічних університетах: Монографія / Н. А. Сура. – Луганськ : СНУ імені В. Даля, 2012. – 300 с.

SUMMARY

The article is devoted to clearing up and solution of some debating questions in teaching English for specific purposes (ESP). The aim of the article is to attract the attention of scholars, lecturers, ESP teachers to the urgent problems in this sphere. Having analyzed the latest publications on the topic the author comes to the conclusion that in the course of time problems in ESP teaching do not disappear, they continue to grow and are waiting for their solutions.

One of the most widely spread mistakes is connected with the fact that ESP teachers do not take into consideration students' future profession and bring to classes the same methods as if they were teaching philologists. They make their students – future economists, mechanics, engineers – learn English grammar in details paying attention to different tense forms, peculiarities of vocabulary usage etc. Sometimes it is rather difficult for non-philological students to comprehend the material, and they lose interest to learning English. To avoid such a situation ESP teachers should better use special kinds of work – role and business plays, modeling, simulations, case method – to keep students' interest to learning English close to their professional objectives. Instead of complicated grammar phenomena

non-philological students should develop their communication skills, and the task of an ESP teacher is to organize their class activity in order to give each student a chance to express his ideas on the subject under consideration.

A teacher of professional English should constantly work at his vocabulary connected with the specialization of his students. It is necessary for him to demonstrate students he knows the subject under the discussion and is ready to share his ideas concerning the target question. While developing students' skills in dialogue speech it is necessary to train them in usage of special phrases for asking the partner to repeat the question, to apologize for possible misunderstanding, to ask for more details etc. Such phrases make the conversation more natural and help cooperation.

More attention should be paid to written works. It is necessary to teach non-philological students to fill in applications, write business letters, keep correspondence in English, work with documents. To reach such goals more time in class should be spent on training exercises instead of retelling texts or reproducing the materials from manuals. Students should be aware that for successful business cooperation it is necessary to know the norms of communicative behavior in each English speaking country. That is why an ESP teacher should explain to his students how important it is to know the standards of business communication characteristic for each partnership country.

Further researches in ESP teaching are connected with implementation of new information technologies in the process of developing communication skills in English. Students' self education and independent English learning need more research to work out special recommendations for improving the results in ESP teaching.